The Hungarian Scientific Committee for Vernacular Architecture of ICOMOS established the *House Preserving its Past* award in 2016. The award honours the winning projects with a symbolic key and a certificate.

9 786156 904140

ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság
2026

Múltját őrző ház | 2016–2026

Múltját őrző ház

ICOMOS elismerés a népi házak megújulásáért | 2016–2026
ICOMOS Honour for the Renewal of Vernacular Houses

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Népi Építészeti Szakbizottsága 2016-ban alapította a *Múltját őrző ház* díjat. Az elismerésben részesült alkotásokat jelképes kulccsal és oklevéllel tünteti ki.

ICOMOS elismerés a népi házak megújulásáért | 2016–2026

ICOMOS Honour for the Renewal of Vernacular Houses

A kötet megjelenését támogatta | Társadalmi Kapcsolatokért és Kultúráért Felelős Minisztérium

Kiadó | ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Egyesület
Felelős kiadó | Veöreös András, elnök

Lektor | Nagy Gergely
Szöveg | Farkas Tamás Barnabás, Fehér Judit és Zsanda Zsolt
Angol fordítás | Melanie Kay Smith

A kötetet szerkesztette | Dobosyné Antal Anna
A kötetet tervezte | Ágh András
A fotókat készítette | A tulajdonosok által rendelkezésre bocsájtott felvételek

Nyomdai kivitelezés | PrintPix Nyomda, Budapest

ISBN 978-615-6904-14-0
© ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Egyesület
Budapest, 2026

Múltját őrző ház

ICOMOS elismerés a népi házak megújulásáért | 2016–2026

ICOMOS Honour for the Renewal of Vernacular Houses

Tartalom | Contents

	Előszó	6
	Foreword	8
2016	**Hegymagas**, 983/40 hrsz. | Veszprém megye	12
	Homoródkeményfalva *(Comănești)* 13. | Hargita megye, Románia	16
	Zsámbok, Nagydiófa utca 33. | Pest megye	20
2018	**Kővágóőrs**, Jókai utca 18. | Veszprém megye	24
	Nagykikinda *(Кикинда)*, Szárazmalom utca 20. | Vajdaság, Szerbia	28
2020	**Vejti**, Petőfi Sándor utca 5. | Baranya megye	32
2022	**Szilvásvárad**, Aradi vértanúk útja 25. | Heves megye	36
	Gyergyóremete *(Remetea)* 106. | Hargita megye, Románia	40
	Pomáz, Fáy András utca 25. | Pest megye	44
2024	**Keszőhidegkút**, Kossuth utca 22. | Tolna megye	48
	Harta, Kossuth utca 1. | Bács–Kiskun megye	52
	Magyarnagykapus *(Căpușu Mare)*, Fő utca 201. | Kolozs megye, Románia	56
	Tiszakürt, Rózsa utca 20. | Jász–Nagykun–Szolnok megye	60
2026	**Balatonakali**, Kossuth utca 36. | Veszprém megye	64
	Závod, Székely utca 139. | Tolna megye	68
	ICOMOS	72

Előszó

Dobosyné Antal Anna
ICOMOS MNB Népi Építészeti Szakbizottság elnöke

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága fontos feladatának tekinti, hogy felhívja a figyelmet a magyar épített örökség értékeire és példaként mutassa be a szakmai igényességgel, érzékenységgel és a történeti értékek tiszteletével megvalósult helyreállításokat. Az ICOMOS-díj – 2006-os alapítása óta – a szakszerű műemlék-helyreállítás egyik legrangosabb hazai elismerése. A díjazott helyszíneket a Műemléki Világnap rendezvényén és kiadványokban mutatják be. Ezek célja nemcsak a példamutató munkák megismertetése, közkinccsé tétele, hanem annak a szemléletnek a közvetítése is, amely a kutatást, a restaurálást, a tervezést és a felelős használatot egységben kezeli.

A jó műemlékhelyreállítás nem egyszerűen egy régi épület megújítását jelenti. Az eredeti szerkezetek, anyagok és részletek megőrzése mellett az épületnek olyan funkciót kell kapnia, amely a mai használati követelményeknek is megfelel. A régi és az új harmonikus kapcsolata, a környezethez való illeszkedés, a használhatóság és a történeti hitelesség együtt teszi lehetővé, hogy az örökség élő kulturális értékként maradjon fenn. Ehhez szükség van az értékeit tisztelő tulajdonosra, a helyi közösségre, valamint olyan kutatókra, építészekre, restaurátorokra és mesteremberekre, akik a hely szelleméhez illő megoldásokban gondolkodnak.

E gondolat jegyében alapította meg 2016-ban az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Népi Építészeti Szakbizottsága a *Múltját őrző ház* díjat. Az elismerés azokra a vidéki épületekre és helyreállításokra irányítja a figyelmet, amelyekben a népi építészeti értékek megőrzése és a mai használat harmonikusan kapcsolódik össze.

Népi építészeti értékeink a legveszélyeztetettebb műemlékeink. Közös felelősségünk, hogy a minket követő generációk is történeti kultúrájuk részének tekinthessék. A legjobb példákkal azt is be kívánja mutatni az elismerés, hogy ezek a régmúltból ránk maradt épületek ma is komoly üzenetet

és értéket hordoznak. Értő használatuk teszi lehetővé a jövő számára is a megmaradásukat.

A díjra bármely épület nevezhető, ha népi építészeti értéket hordoz, függetlenül attól, hogy országos vagy helyi védelem alatt áll-e, esetleg hivatalos védelem nélkül őriz jelentős kulturális értéket. Az elismerés nem kizárólag egységes építészeti koncepció alapján végrehajtott felújításokat értékel. Fontosnak tartja a fokozatos, a mindennapi használatból és a tulajdonos gyakorlati igényeiből kialakuló helyreállításokat is, ha azok érzékenyen viszonyulnak az épület örökölt adottságaihoz. A bírálat fő szempontja, hogy a jelenlegi használat mennyiben illeszkedik az eredeti funkcióhoz, és hogyan segíti az értékek megőrzését, érvényesülését és továbbélését.

A zsűri különösen figyel arra, hogy a beavatkozások megőrizzék az épület szellemiségét, és összhangot teremtsenek az eredeti szerkezetek, a hagyományos anyaghasználat és a korszerű kiegészítések között. Előnyt jelentenek azok a munkák, amelyek helyi vagy tapasztalt mesteremberek közreműködésével, hagyományos technikák és eredeti vagy azokkal egyenértékű anyagok alkalmazásával készülnek. Ez nemcsak műemléki szempontból fontos, hanem a népi építészethez kapcsolódó kézműves tudás fennmaradását is segíti.

A *Múltját őrző ház* díjat kétévente ítélik oda, az eredményeket a Békési Népi Építészeti Tanácskozáson hirdetik ki. A díjazott tulajdonosok oklevelet és jelképes kulcsot vehetnek át, valamint bekapcsolódhatnak a konferencia szakmai programjába és tanulmányútjába, mert a rendezvény egyben szakmai és közösségi párbeszéd fóruma is. A bemutatott példák hozzájárulnak a népi építészet sokszínűségének dokumentálásához, a jó gyakorlatok terjedéséhez és a helyreállítás kérdéseinek közös megvitatásához.

A díj jelentősége túlmutat az egyes épületek megóvásán. Rámutat arra, hogy a népi építészet a helyi identitás, a közösségi emlékezet és a kulturális folytonosság hordozója. A tájhoz és az éghajlathoz alkalmazkodó épületformák, a helyi anyagok, a takarékos szerkezetek és a javíthatóság ma is időszerű válaszokat kínálnak a fenntarthatóság és a környezettudatos építés kérdéseire. Egy régi épület és környezetének értő megújítása sok esetben kisebb környezeti terheléssel jár, mint lebontása és egy rövid élettartamú új épület létrehozása. Az örökségvédelem ezért nem a fejlődés akadálya, hanem annak kulturálisan és ökológiailag felelős formája lehet.

Napjainkban a történeti épületeket nemcsak a gondatlanság, hanem a rövid távú gazdasági szempontokra épülő fejlesztések is veszélyeztetik. A valódi fejlődés nem azonosítható pusztán a rövid távú ingatlanérték növelésével: figyelembe kell vennie a helyi közösségek kulturális érdekeit, a település történeti karakterét, valamint az egyedi terek, homlokzatok és utcaképek pótolhatatlanságát. A településtervezés, az építészet és a műemlékvédelem csak együttműködve hozhat létre olyan eredményeket, amelyek egyszerre szolgálják a használatot, a gazdasági életképességet és az örökölt értékek fennmaradását.

Az ICOMOS díjai példákat és iránytűt kínálnak. Arra ösztönzik a tulajdonosokat és a közösségeket, hogy ismerjék fel környezetük értékeit, és azokat szakértelemmel, türelemmel és felelősséggel újítsák meg. Nincs kis vagy jelentéktelen műemlék: minden közösség számára saját öröksége hordozza a legerősebb kötődést, ugyanakkor e helyi értékek a nemzeti kultúra részei is. A *Múltját őrző ház* díj azt üzeni, hogy a múlt és a jelen, a hagyomány és az innováció nem egymás ellentétei. Érzékeny tervezéssel, hiteles anyaghasználattal, szakmai együttműködéssel és élő használattal a történeti épületek a 21. században is működő, szerethető és továbbörökíthető kulturális értékek maradhatnak.

Foreword

Anna Antal Dobosyné
Chair of National Committee for Vernacular Architecture

The Hungarian National Committee of ICOMOS considers it an important task to draw attention to the values of Hungary's built heritage and to showcase, as examples, restorations carried out with professional rigour, sensitivity and respect for historical values. Since its establishment in 2006, the ICOMOS Award has been one of the most prestigious national accolades for professional heritage restoration. The award-winning sites are presented at the World Heritage Day event and in publications. The aim of this is not only to publicise exemplary projects and make them part of the public domain, but also to convey an approach that treats research, restoration, planning and responsible use as an integrated process.

Proper restoration of historic buildings is not simply a matter of renovating an old building. While preserving the original structures, materials and details, the building must be given a function that also meets today's requirements for use. The harmonious relationship between the old and the new, integration into the surroundings, functionality and historical authenticity together ensure that the heritage is preserved as a living cultural asset. This requires an owner who respects its values, the local community, and researchers, architects, restorers and craftspeople who develop solutions in keeping with the spirit of the place.

It was in this spirit that the ICOMOS Hungarian National Committee for Vernacular Architecture established the *House Preserving its Past* Award in 2016. The award draws attention to rural buildings and restoration projects in which the preservation of vernacular architectural values is harmoniously combined with contemporary use.

Vernacular architectural heritage is among Hungary's most endangered historic monuments. It is our shared responsibility to ensure that future generations can also regard them as part of their historical culture. By highlighting the finest examples, this recognition also aims to demonstrate that these buildings, handed down to us from the distant past, still convey a significant message and hold great value today. It is their thoughtful use that will ensure their survival for the future.

Any building may be nominated for the award provided it embodies vernacular architectural value, regardless of whether it is under national or local protection, or whether it retains significant cultural value without official protection. The award does not exclusively recognise renovations carried out on the basis of a unified architectural concept. It also considers important those gradual restorations that evolve from everyday use and the practical needs of the owner, provided they are sensitive to the building's inherited characteristics. The main criterion for assessment is the extent to which the current use aligns with the original function, and how it contributes to the preservation, expression and continuation of the building's values.

The jury pays particular attention to ensuring that interventions preserve the spirit of the building and create harmony between the original structures, the use of traditional materials and modern additions. Preference is given to projects carried out with the involvement of local or experienced craftspeople, using traditional techniques and original materials or their equivalents. This is not only important from a heritage perspective, but also helps to preserve the craftsmanship associated with vernacular architecture.

The *House Preserving its Past* Award is presented every two years, with the results being announced at the Békés Vernacular Architecture Conference. The winning owners receive a certificate and a symbolic key, and can take part in the conference's professional programme and study tour, as the event also serves as a forum for professional and community dialogue. The examples presented contribute to documenting the diversity of vernacular architecture, disseminating best practice and jointly discussing issues relating to restoration.

The significance of the award extends beyond the preservation of individual buildings. It highlights the fact that vernacular architecture is a bearer of local identity, communal memory and cultural continuity. Building forms adapted to the landscape and climate, local materials, economic structures and the ability to carry out repairs continue to offer timely solutions to the challenges of sustainability and environmentally conscious construction. In many cases, the sensitive regeneration of an old building and its surroundings results in a lower environmental impact than its demolition and the construction of a new building with a short lifespan. Heritage conservation is therefore not an obstacle to development, but can be a culturally and ecologically responsible form of it.

Nowadays, historic buildings are threatened not only by neglect, but also by development projects based on short-term economic considerations. Genuine development cannot be equated solely with short-term increases in property values: it must take into account the cultural interests of local communities, the historic character of the place, and the irreplaceable nature of unique spaces, façades and streetscapes. Only through collaboration can planning for place, architecture and the preservation of historic monuments produce outcomes that simultaneously serve the needs of users, ensure economic viability and safeguard our inherited heritage.

The awards of the Hungarian National Committee of ICOMOS provide examples and guidance. They encourage owners and communities to recognise the values of their environment and to restore them with expertise, patience and responsibility. No heritage site is too small or insignificant: for every community, its own heritage fosters the strongest sense of belonging, while these local values are also part of the national culture. The *House Preserving its Past* Award conveys the message that the past and the present, tradition and innovation, are not mutually exclusive. Through sensitive design, the use of authentic materials, professional collaboration and active use, historic buildings can remain cultural assets that are functional, cherished and capable of being passed on to future generations, even in the 21st century.

Múltját őrző ház díjban részesült helyreállítások | 2016–2026

Restorations Honoured with the House Preserving its Past Award

Hegymagas, 983/40 hrsz. | Veszprém megye

2016 díj

A Balaton-felvidéki Szent György-hegy festői kilátást nyújtó délnyugati oldalán álló, leromlott állapotú présház és pince felújításával nyaralóként használt épületet álmodtak meg az új tulajdonosok. A tervező az eredeti térrendszer és a szerkezeti elemek megőrzésére törekedett. Radikális beavatkozás csak a dongaboltozatos pincénél történt: a megroggyant boltozatot visszabontották, majd azonos formájú vasbeton héjszerkezettel pótolták.

A belső helyreállítás a viszonylag kicsi terek lehető legjobb kihasználását célozta. Az első szoba hálószoba lett, míg a régi préstér egyterű nappali-konyhává alakult a régi födémgerendák megtartásával. A tér lelke a sarokoszloppal alátámasztott, unikális szabadkémény. E helyiség fűtésére szemes kályhát építettek. A földbe nyúló pince első részében kapott helyet a fürdőszoba, amely nyitható felülvilágítón át kap fényt, míg a hátsó rész megőrizte eredeti pince funkcióját. Minden használható részletet – nyíláskereteket, falfülkéket – megmentettek. A nappali-konyha egylégterű lett a deszkázat eltávolításával, s a galérián láthatóvá tették a szabadkémény lépcsős falazatát.

A ház külső megjelenésében megőrizte hagyományos karakterét, elkerülve a nyaraló funkcióból adódó, oda nem illő megoldásokat. A nád héjazat bontott hódfarkú cserépre cserélése – a díszes kéményfej és az oromzati macskalépcsők megtartásával – alapvetően nem változtatta meg a ház hangulatát. Az eredeti ablakok és a bejárati ajtó mellett a komfortot szolgáló modern elemek, mint a hátsó tetősík ablakai és a fűben megbúvó pince-felülvilágító, észrevétlenül simulnak a környezetbe. A felújítás a belső terekben is sikeres volt: a tervező nem az eredeti enteriőrt konzerválta, hanem a népi építészeti elemekre építve teremtett jó hangulatú belső tereket.

Tulajdonos, építtetők | Owners and clients:
Szeszlér Tibor és Rusz Mária
Tervező | Designer: Kerner Gábor
Kivitelező | Contractor: Molnár József

The new owners transformed a dilapidated wine press house and cellar, situated on the south-western slope of Szent György Hill in the Balaton Uplands – a spot offering picturesque views - into a holiday home. The architect sought to preserve the original spatial layout and structural elements. The only radical intervention was carried out on the barrel-vaulted cellar, where the crumbling vault was dismantled and replaced with a reinforced concrete shell structure in the same shape.

The interior restoration aimed to make the best possible use of the relatively small spaces. The first room was converted into a bedroom, while the old press room was transformed into an open-plan living room and kitchen, retaining the original floor beams. The centrepiece of the space is the unique open-flue chimney, supported by a corner pillar. A tiled stove was built to heat this room. The bathroom is situated in the front section of the cellar, which extends into the ground; it receives light through an opening skylight, while the rear section has retained its original function as a cellar. Every usable feature, including window frames and wall niches have been preserved. The living room and kitchen were combined into a single open-plan space by removing the wooden panelling, and the stepped masonry of the free-standing chimney was rendered visible on the mezzanine.

The house has retained its traditional character in its external appearance, avoiding modifications that would be out of place with its function as a holiday home. The replacement of the thatched roof with split beaver-tail tiles has retained the ornate chimney pot and the cat-step gables without fundamentally altering the atmosphere of the house. Alongside the original windows and front door, modern features designed for comfort blend seamlessly into the surroundings, such as the rear roof windows and the cellar skylight hidden in the grass. The renovation was also a success in terms of the interior spaces. Rather than preserving the original interior, the designer created inviting features by building on the elements of traditional architecture.

Homoródkeményfalva, 13. | Hargita megye, Románia

2016 díj

A Felszeg 1 helyrajzi számú telkén álló kétszintes lakóházat az északi homlokzat felirata szerint *„Építette Isten segedelmével Bencze Mózes és neje Pál Mária 1879-be”*. A megjelenésében is rangos épület a falu életében fontos szerepet töltött be. Lakópincéjében gyűltek össze téli estéken a helybéliek fonni, kukoricát fosztani. Munka közben minden bizonnyal énekeltek, s innen kapta a helyiség a „kórus” elnevezést. Az alsó és a felső szint is két helyiségből áll. Az emelet faszerkezetű oldaltornácára az épület végénél vezet fel a lépcső.

Az utca felől az 1933-ban épült kőfallal és ún. kötött kapuval lezárt telken álló épületet jelenlegi tulajdonosai az építtető leszármazottjaitól vásárolták 1992-ben. A ház átalakítások nélkül eredeti, de igen leromlott műszaki állapotban maradt fenn. Helyi, tapasztalt mesteremberek bevonásával igyekeztek mindent az eredeti formában helyreállítani. A munkák kb. 4 évig tartottak. Az alaprajzi elrendezést, a szerkezeteket, a díszítéseket megőrizték, a komfortosítás érdekében mindössze a pinceszinti hátsó helyiségből választottak le egy kisebb helyiséget fürdőszobának. Az eredeti ajtókat és az ablakokat is mindenütt megtartották, a hiányzó vasalatokat egykorú, bontásra ítélt épületekből származókkal pótolták.

A házat a faluban vásárolt régi bútorokkal rendezték be. Különleges érték, a szomszédos Abásfalván a 19. században működő Balázs nevű bútorfestő dinasztiának néhány festett berendezési tárgya került az emeleti hátsó szobába.

A bontásra ítélt ház megmentésével eredeti, berendezett formában maradt fenn a Székelyföld egyik jellegzetes lakóház típusa. Az épületet nem csak Homoródkeményfalva, hanem az egész Kárpát-medence hiteles népi építészeti örökségének tekinthetjük.

Tulajdonos, építtető, tervező, kivitelező | Owner, developer, designer, builder: Gyöngyössy Magda és Gyöngyössy János

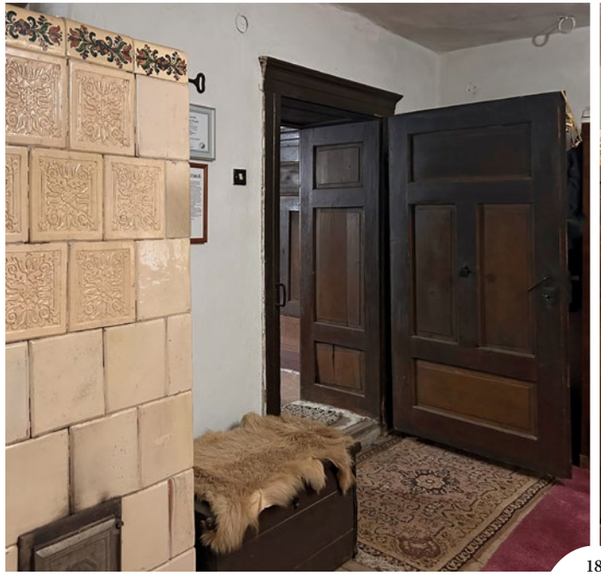
The two-storey residential house standing on plot number 1 in Felszeg bears an inscription on its northern façade reading: *“Built with God’s help by Mózes Bencze and his wife Mária Pál in 1879”*. This imposing building played an important role in village life. On winter evenings, the locals would gather in its cellar to spin yarn and husk corn. They would no doubt have sung while working, which is how the room came to be known as the “choir”. Both the ground floor and the first floor consist of two rooms. A staircase at the end of the building leads up to the timber-framed side porch on the first floor.

The building, situated on a plot enclosed by a stone wall built in 1933 and a so-called “bound gate”, was purchased by its current owners from the descendants of the original builder in 1992. The house has survived in its original form without any alterations, albeit in a very dilapidated condition. With the help of local, experienced craftspeople, every effort was made to restore everything to its original state. The work took approximately four years. The floor plan, structural elements and decorative features were preserved. For the sake of modern comfort, only a small room was partitioned off from the rear room on the cellar level to serve as a bathroom. The original doors and windows were retained throughout, and any missing fittings were replaced with period pieces sourced from buildings due for demolition.

The house was furnished with antique furniture purchased in the village. Of particular value are several painted pieces of furniture from the Balázs dynasty of furniture painters, who were active in the neighbouring village of Abásfalva in the 19th century. These have been placed in the rear room on the upper floor. By saving the house from demolition, a typical type of residential building from the Székely Land has been preserved in its original, furnished state. The building can be regarded as an authentic example of vernacular architectural heritage not only for Homoródkeményfalva but for the entire Carpathian Basin.

Zsámbok, Nagydiófa utca 33. | Pest megye

A 19. század végén épült, vert falú parasztházat 1990-ig lakták. Elrendezése hagyományos, háromosztatú (szoba, konyha/pitvar, hátsószoba), amelyhez kívülről kamra és ól csatlakozik. A döngölt agyagpadlós, pór födémes szobák a pitvarból fűthetők, mindkét szobában megmaradt a kemence. A cserépfedésű nyeregtetőt két füstlukas, galléros kémény díszíti. Faoszlopos tornácát fűrészelt virágdíszes könyökök merevítik, az utcai deszkaoromzaton monogram, kereszt, félholdak és virágdíszek láthatók.

Jelenlegi tulajdonos az utolsó lakó örököseitől vette meg a házat, azóta hétvégi házként használja, és nagy gondossággal óvja. Ő kezdeményezte a műemléki védelem alá helyezést is. A műemléki hatóság bevonásával több helyreállítást végzett, eltávolítva a házhoz nem illő anyagokat. Modernizálás nem történt: az ajtók, ablakok eredetiek, a padló tapasztott, víz és csatorna nincs, új villanyvezetéket sem vezettek be. Az árnyékszék megmaradt, a vízvételt kerti csappal és kerti zuhanyzóval oldják meg, hiszen a tulajdonos nem életvitelszerűen használja az épületet.

A Nagydiófa utcai ház hivatalosan nem tájház, de minden év augusztusában egy alkalommal – vagy kérésre máskor is – bárki számára látogatható. Háziállatok már nincsenek, az ólakat szerszámtárolónak használják.

Kiemelt elismerésre érdemes, hogy a család több generáció összefogásával tartja fenn az épületet. Figyelnek a szakszerű karbantartásra, őrzik a hagyományos használati tárgyakat, és példásan művelik a kertet. A portát eredeti formájában szeretik, nem törekednek a mai komfort kialakítására. Vállalják a kényelmi kompromisszumokat a hagyományos értékekért, hogy a népi műemléket tovább örökítsék a következő nemzedéknek.

Tulajdonosok | Owners: Patay Istvánné és Patay-Horváth András
Az állagmegóvás tervezője | Conservation planner: Erdélyi Gábor

This mud-walled farmhouse, built at the end of the 19th century, was inhabited until 1990. It has a traditional, three-part layout (living room, kitchen/hall, back room), with a storeroom and a barn adjoining it from the outside. The rooms, with their rammed-earth floors and beamed ceilings, can be heated from the entrance hall, as the stove has been preserved in both rooms. The tiled gable roof is adorned by two chimneys with flues and collars. The wooden-pillared porch is braced by sawn brackets decorated with floral motifs, while the wooden cladding on the street-facing side features a monogram, a cross, crescents and floral motifs.

The current owner purchased the house from the heirs of the last occupant, and since then, he has used it as a weekend home and maintains it with great care. It was he who initiated the process of having it inscribed as a listed building. With the involvement of the heritage protection authority, he has carried out several restoration works, removing materials that were unsuitable for the house. No modernisation has taken place: the doors and windows are original, the floor is earthen, there is no running water or drainage, and no new electrical wiring has been installed. The outhouse remains, and water is supplied via a garden tap and a garden shower, as the owner does not use the building as a permanent residence.

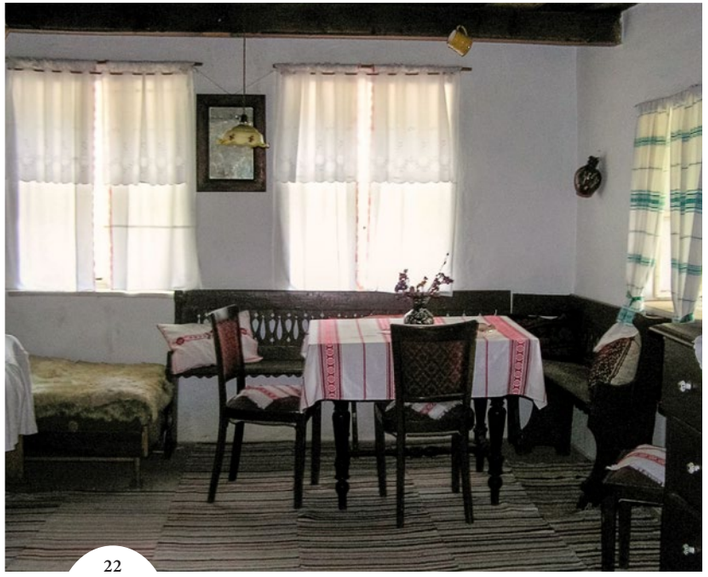
The house on Nagydiófa Street is not officially a heritage house, but it is open to the public once a year in August – or at other times upon request. There are no longer any farm animals and the animal pens are now used for storing tools.

It is particularly commendable that the family maintains the building through the joint efforts of several generations. They ensure professional maintenance, preserve traditional household items, and tend the garden in an exemplary manner. They cherish the farmhouse in its original form and do not seek to introduce modern comforts. They are willing to make compromises in terms of comfort in the name of traditional values, so that this vernacular heritage site may be passed on to the next generation.

Kővágóőrs, Jókai utca 18. | Veszprém megye

A Katus néni házaként ismert, nádfedeles műemlék lakóház a 18. században épült Kővágóörs Felszeg nevű részén. Bár többször átépítették, még romos állapotában is őrizte eredeti megjelenését. Különlegessége a kőből rakott macskalépcső, amely az első lehetett a faluban. Katus néni halála után a rendkívül rossz, statikailag válságos állapotú épületet nyaraló céljára vásárolták meg. A felújítás fő célja az volt, hogy az új funkciókat a meglévő terek és szerkezetek megőrzésével alakítsák ki.

A homlokzatokat az eredeti, íves nyílású tornáccal és a vakolatarchitektúrával együtt helyreállították. A festékrétegek kutatása alapján az egész házat fehérre meszelték. Az épület első felébe lakófunkciók kerültek, a hátsó részen lévő egykori istálló helyén pedig fürdőszobás, galériás vendégszobát alakítottak ki. A tetőt az eredetinek megfelelően náddal fedték, a két íves tetőablakot az utcától távolabb helyzeték el. A szabadkémény szerkezetét stabilizálták, de a kemencét a rossz állapota miatt, és a konyha jobb használhatósága érdekében el kellett bontani. A belső értékek minimális változtatásokkal menekültek meg. A telekre hagyományos technológiával új, a környéken elterjedt típusú földi pincét is építettek.

A felújítás kiemelkedő érdeme a válságos állapotú szerkezetek megmentése. A befalazott tornác kibontásával helyreállt a ház eredeti karaktere. Az új nyílászárók és az eredeti mintájára készült kéményfejek gondos munka eredményei. A látszó fafödém és a vizes helyiségek jó ízlésű burkolatai erősítik a népi házhoz illő belső hangulatot. Az utcai homlokzat ablakkeretezése és a tetőformában megtartott hullám egyedi karakterjegyekként maradtak fenn. Az épület helyreállítása nagyban hozzájárult az archaikus utcakép megőrzéséhez.

Tulajdonos, építtető | Owner and developer:
Beke Tamás és Beke Szabó Erzsébet
Tervező | Architect: Kerner Gábor
Kivitelező | Contractor: Csécs Róbert

This thatched-roof listed residential building, known as "Aunt Katy's House", was built in the 18th century in the Felszeg district of Kővágóőrs. Although it has been rebuilt several times, it has retained its original appearance even in its dilapidated state. A distinctive feature is the stone-built catwalk staircase, which may have been the first of its kind in the village. Following Aunt Katy's death, the building, which was in an extremely poor and structurally precarious condition, was purchased for use as a holiday home. The main aim of the renovation was to create new functions while preserving the existing spaces and structures.

The façades were restored, together with the original arched porch and the stucco decoration. Based on an analysis of the paint layers, the entire house was whitewashed. The front half of the building was converted into living quarters, while the former stable at the rear was transformed into a guest room with an en-suite bathroom and a mezzanine. The roof was thatched with reeds in keeping with the original, and the two arched dormer windows were repositioned further away from the street. The structure of the free-standing chimney was stabilised, but the oven had to be demolished due to its poor condition and to improve the usability of the kitchen. The interior features were preserved with minimal alterations. A new earth cellar, of a type common in the area and built using traditional techniques, was also constructed on the plot. A major achievement of the renovation was the rescue of the structures, which had been in a critical state. The original character of the house was restored by opening up the bricked-up porch. The new windows and doors, along with the chimney pots modelled on the originals, are the result of meticulous work. The exposed timber ceiling and the tasteful tiling in the wet rooms reinforce the interior atmosphere befitting a traditional vernacular house. The window frames on the street-facing façade and the undulating shape of the roof have been preserved as distinctive features. The restoration of the building has contributed significantly to the preservation of the historic streetscape.

Nagykikinda, Szárazmalom utca 20. | Vajdaság, Szerbia

2018 díj

Az utca felé két ablakkal és tornácvégi ajtóval néző, oromfalas homlokzatú lakóház 1799-ben épült. A földfalú, sárral tapasztott épület falazott pilléres, zárt mellvédes tornáccal készült, mögötte gazdasági épületek sorakoztak.

A 2016-ra elkészült felújítás a telek valamennyi épületét érintette. A lakóház alaprajzi elrendezésén és rendeltetésén nem változtattak, a földből készült belső falakat megőrizték. A régi sárvakolat eltávolítása után a repedéseket kijavították, majd hagyományos sárvakolattal látták el a felületeket. A külső falak egy részét régi téglák felhasználásával építették újjá. A tetőszerkezet teljes cseréje mellett a fafödémeket felújították. Megújult a téglaboltozatos pince, az eredeti tűzhelyes konyha és a tiszta szobában rekonstruált kemence. Az udvari kukoricagóré alsó részét újra falazták, ma is eredeti funkcióját tölti be. A helyreállítás során az eredeti építőanyagok újrahasznosítása fontos szerepet kapott, ez az épület hiteles megjelenését erősítette.

A pitvar helyén fürdőszoba és kis konyha készült. Az egykori istálló helyén modern, üvegezett nappali épült új fürdőszobával és terasszal, ahol üvegpadozaton keresztül látható a pince dongaboltozata.

Példaértékű az utcai homlokzat vakolatdíszeinek hiteles helyreállítása, valamint a belső terek kialakítása, amelyek az eredeti enteriőrök hangulatát őrzik. Az udvar felé haladva tudatosan jelenik meg a régi és az új építészet kapcsolata: a korszerű nappali és kültéri elemek elkülönülnek a hagyományos lakóháztól.

A felújításnak köszönhetően a ház újra élettel telt meg. A korszerű kényelmi igényeket kielégítő épület vendégeket fogad a világ számos pontjáról, miközben az udvar gazdag madárvilága és az itt telelő baglyok különleges természeti környezetet biztosítanak.

Tulajdonos, építtető | Owner and developer:
Dragana Aleksić Petersen
Tervező | Designer: Aranka Blat

This residential house, with a gable-fronted façade featuring two windows and a door at the end of the porch facing the street, was built in 1799. The earthen-walled, mud-plastered building features a brick-pillared porch with a closed balustrade, behind which a row of outbuildings stood.

The renovation, completed in 2016, involved all the buildings on the site. The floor plan and function of the residential house remained unchanged, and the earthen interior walls were preserved. After removing the old mud plaster, the cracks were repaired and the surfaces were then finished with traditional mud plaster. Part of the external walls was rebuilt using old bricks. In addition to the complete replacement of the roof structure, the timber ceilings were refurbished. The brick-vaulted cellar, the original kitchen with its hearth, and the oven reconstructed in the utility room have all been restored. The lower part of the courtyard corn store was re-bricked and still serves its original function today. The reuse of original building materials played an important role during the restoration, which has reinforced the building's authentic appearance.

A bathroom and a small kitchen have been created in the space formerly occupied by the entrance hall. A modern, glazed living room has been built on the site of the former stable, complete with a new bathroom and a terrace, from which the barrel vault of the cellar can be seen through the glass flooring.

The authentic restoration of the plasterwork on the street façade is exemplary, as is the design of the interior spaces, which preserve the atmosphere of the original interiors. As one moves towards the courtyard, the relationship between old and new architecture is deliberately highlighted: the contemporary living room and outdoor elements are set apart from the traditional residential building.

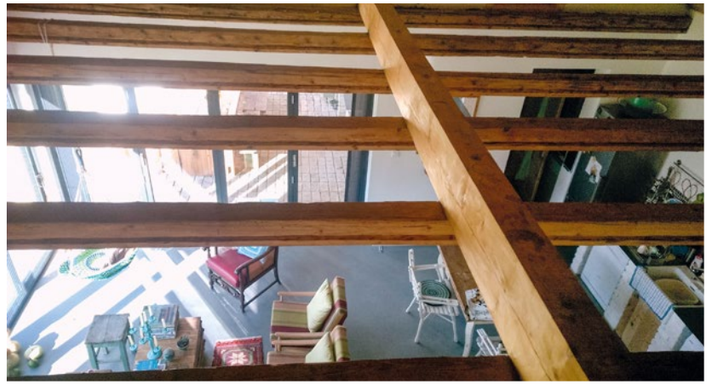
Thanks to the renovation, the house has been brought back to life. The building, which meets modern standards of comfort, welcomes guests from all over the world, while the courtyard's rich birdlife and the owls that winter here provide a unique natural setting.

20

Vejti, Petőfi Sándor utca 5. | Baranya megye

2020 díj

Vejti az Ormánság déli részén, a Dráva közelében fekvő egyutcás falu. Református temploma mellett áll a műemléki védelem alatt álló egykori Punak-porta, amely egy tehetős parasztgazdaság fennmaradt együttese. Története a 19. század közepéig követhető: ekkor már állt a különleges, kétszintes magtár, a korábbi lakóház helyén pedig 1868-ban emelték a ma is látható, vakolatdíszes épületet. A gazdaság rangját a háromkapus istállóspajta jelzi, amelynek ajtófélfáján az 1890-es évszám olvasható. Az épületek szinte változatlan formában maradtak fenn.

A pusztuló együttes tulajdonosa nemcsak a lakóház használatához szükséges munkákat végeztette el, hanem a porta megőrzését, helyreállítását és újrahasznosítását vállalta. Elsőként a magtár újult meg, benne kiállítótérrel és emeleti vendégszobával. Ezt követte az istállóspajta helyreállítása, amely néprajzi gyűjteménynek ad otthont. Ezután a szabadkéményes, tornácos lakóház szerkezeteit, nyílászáróit és vakolatdíszes homlokzatát restaurálták, majd archív felvételek alapján rekonstruálták az utcai kerítést. Végül a gazdasági elemek, a kukoricagóré és a kút is megújultak.

A munkák során hagyományos anyagokat és szerkezeteket alkalmaztak, megszüntették a későbbi, idegen átalakításokat. Több feladat helyi összefogással valósult meg. A tulajdonosi szemlélet példaértékű, mert a lakófunkció mellett a gazdasági épületek és a porta egészének történeti egységét is megőrizte.

Vejti is a single-street village situated in the southern part of the Ormánság region, near the Drava. Next to its Reformed church stands the former Punak farmstead, a listed building which is the surviving complex of a once-prosperous peasant farm. Its history can be traced back to the mid-19th century. By this time, the distinctive two-storey granary was already in place, while the building with decorative plasterwork that can still be seen today was erected in 1868 on the site of the former dwelling. The status of the farm is indicated by the three-gate barn, on the doorframe of which the date 1890 can be seen. The buildings have survived in almost unchanged form.

The owner of the dilapidated complex not only had the work necessary for the use of the residential building carried out, but she also undertook to preserve, restore and repurpose the farmyard. First, the granary was refurbished, featuring an exhibition space and an upstairs guest room. This was followed by the restoration of the barn, which now houses a folk art collection. Next, the structure, windows and doors, and the stucco-decorated façade of the residential house with its open chimney and porch were restored, after which the street-facing fence was reconstructed based on archive photographs. Finally, the farm buildings, the corn store and the well were also renovated.

Traditional materials and construction methods were used throughout the works, and later, incongruous alterations were removed. Several tasks were carried out through local collaboration. The owner's approach is exemplary, as she has preserved not only the residential function but also the historical integrity of the farm buildings and the entire farmstead.

Tulajdonos, építtető | Owner, developer: Hánzs Éva
Tervező | Architect: Szaffenauer József
Kutató | Researcher: Dobosyné Antal Anna
Műszaki ellenőr | Technical supervisor: Balog-Farkas Csaba

MŰ. KÉZI
1868

Szilvásvárad, Aradi vértanúk útja 25. | Heves megye

A falu központjában található telken oldalhatárra épült lakóház állt hozzáépített istállóval, míg a szemközti telekhatáron nyári konyha helyezkedett el. A 20. század elejéről fennmaradt archív fényképeken az utca házai még egységesen fehérre meszelve láthatók, háttérben a református kerektemplommal.

Az 1970-es években jelentősen átalakított épületet jelenlegi tulajdonosai 2009-ben vásárolták meg. A helyreállítás a nyári konyha újjáépítésével indult, amelynek külső megjelenését az archív felvételek alapján alakították ki. A Teleki László Alapítvány támogatásával 2020-ban megvalósult a teljes hosszúház felújítása. Az épület új funkciót kapott, vendégházként működik.

A felújítás során valamennyi utólag beépített nyílászárót lecserélték, és az eredeti méretekkel, részletképzéssel megegyező új szerkezeteket építettek be. Mintául a település megmaradt régi épületei szolgáltak. A lakóházban visszaállították a korábban eltakart pórfödémeket. Megőrizték a szabadkéményes konyha boltozatát és a füstrekesztő gerendát, miközben a mai igényeknek megfelelő fürdőszobát alakítottak ki.

A tornác helyreállítása a fennmaradt díszített oszlopok és szívmotívumos mellvéddeszkák alapján történt. Az utcai homlokzat visszakapta eredeti arányait és vakolatdíszeit, újjáépült a kis előkert kerítésének két bástyája is. A másodlagosan beépített kovácsoltvas kerítést ugyanakkor megőrizték.

A szilvásváradi ház példaértékű helyreállítása nemcsak egy népi építészeti emléket mentett meg, hanem a településközpont megújulásához is iránymutatást ad. A felújítás a hagyománytiszteletet és a mai használati igényeket sikeresen ötvözi.

On a plot in the centre of the village, a house was built right up to the side boundary, with an adjoining barn, while a summer kitchen was situated on the opposite boundary. In archive photographs dating from the early 20th century, the uniformly whitewashed houses on the street can still be seen, with the Reformed round church in the background.

The building, which underwent significant alterations in the 1970s, was purchased by its current owners in 2009. The restoration began with the reconstruction of the summer kitchen, the external appearance of which was modelled on the archive photographs. With the support of the László Teleki Foundation, the entire longhouse was renovated in 2020. The building has been given a new function and now operates as a guest house.

During the renovation, all the doors and windows that had been fitted at a later date were replaced, and new structures were installed that matched the original dimensions and details. The surviving old buildings in the village served as models. In the residential building, the previously concealed porous concrete ceilings were restored. The vaulted ceiling of the open-flue kitchen and the smoke-barrier beam were preserved, while a bathroom meeting modern requirements was fitted.

The restoration of the porch was based on the surviving decorated columns and the heart-motif parapet boards. The street façade regained its original proportions and plaster decorations, and the two bastions of the small front garden fence were also rebuilt. The wrought-iron fence, which had been added at a later date, was, however, retained.

The exemplary restoration of the house in Szilvásvárad has not only saved a monument of vernacular architecture, but also provides guidance for the regeneration of the town centre. The renovation successfully combines respect for tradition with modern functional requirements.

Tulajdonos | Owner: Regős Anna
Tervező | Designer: Ivicsics Péter

Gyergyóremete, 106. | Hargita megye, Románia

2022

Erdélyben, a Kárpátok által ölelt Gyergyói-medencében található, több mint 6000 lelkes településen mára kevés lakóház őrzi a 20. század eleji építéskori formáját, a legtöbbet lebontották vagy átépítették. Ez utóbbi történt a 106. számú házzal is.

A ház megvásárlásakor a tulajdonos tervezői szakvéleményt kért az épületről. A helyszíni bejárás során derült ki, hogy az utca felé egyablakos, hullámpalával fedett, később átalakított ház valójában az 1930-as években a Gyergyói-medencében elterjedt paraszthá̋z típust rejti. Az utólag befalazott veranda belső falán az eredeti nyílászárók megmaradtak.

Mivel az eredeti épület lényegében fennmaradt, a tulajdonos a helyreállítás mellett döntött. Az alaprajz nem változott: a szoba, konyha, kamra és a faszerkezetű melléképületben lévő sütőkemencés nyárikonyha megmaradt. A helyiségek funkciói a mai igényekhez igazodtak: a két első helyiség szoba lett, a kamrából fürdőszoba és átjáró készült, a konyha pedig a deszkázott homlokzatú nyárikonyhába került. A sütőkemencét megőrizték, felújítása során előkerült egy korábbi épület datált faanyaga, amelyet bemutatható módon megtartottak.

A tetőt bontott cseréppel fedték, visszaállították a fapadlós veranda oszlopait és az egyszerű feljárólépcsőt. A gazdasági épületek fennmaradtak, a porta pedig hagyományos fedeles kiskaput és fedett deszkakerítést kapott.

Mivel az utca túloldalán is hasonló korú eredeti paraszthá̋z áll, a helyreállítás az utcakép szempontjából is kedvező változást eredményezett. A példa bizonyítja, hogy a népi lakóházak értékeik megőrzésével a mai igényeket is szolgálhatják, miközben tovább éltetik a település és a tágabb néprajzi tájegység építészeti örökségét.

Located in Transylvania in the Gyergyó Basin nestled within the Carpathians, this settlement of over 6,000 inhabitants now has few residential buildings that retain their original form from the early 20th century, as most have been demolished or rebuilt. The same was true of house number 106.

Upon purchasing the house, the owner commissioned an architectural assessment of the building. During the site inspection, it became clear that the house, which faces the street and has a single window and corrigated-sheet roof, had been considerably altered, but actually concealed a type of farmhouse that was widespread in the Gyergyó Basin in the 1930s. The original doors and windows had been preserved on the inner wall of the veranda, which was subsequently bricked up.

As the original building had essentially survived, the owner decided to proceed with restoration. The floor plan remained unchanged: the room, kitchen, pantry and the summer kitchen with a wood-fired oven in the timber-framed outbuilding were retained. The functions of the rooms have been adapted to modern requirements: the two front rooms have been converted into bedrooms, the pantry has been turned into a bathroom and a hallway, while the kitchen has been relocated to the plank-façaded summer kitchen. The baking oven was preserved and during its restoration, dated timber from an earlier building was discovered, which has been retained in a way that allows it to be displayed.

The roof was covered with broken tiles, and the columns of the wooden-floored veranda and the simple entrance steps were restored. The outbuildings have been preserved, while the entrance has been fitted with a traditional small gate with a canopy and a covered wooden fence.

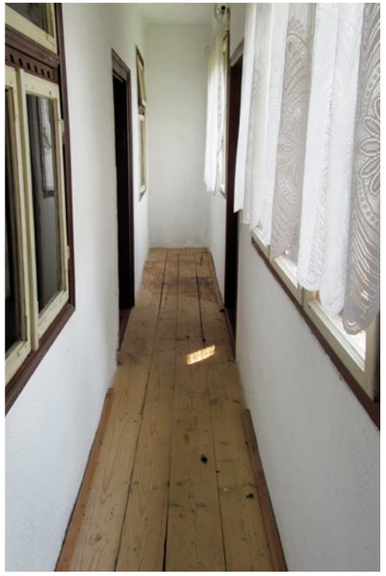
As there is an original farmhouse of a similar age on the opposite side of the street and its restoration has also brought about a positive change to the streetscape. This example demonstrates that by preserving their heritage, traditional dwellings can meet modern needs while continuing to uphold the architectural heritage of the village and the wider ethnographic region.

Tulajdonos | Owner: Csikány Tamás
Tervező | Designer: Larix Stúdió, Köllő Miklós

Pomáz, Fáy András utca 25. | Pest megye

2022

A helyi védettségű, 20. század elején épült lakóház a sűrűn beépített településközpontban, kis telek végén helyezkedik el. Díszes fatornáca a kapu felé néz, a helyiségek ide nyílnak, akárcsak a különleges ajtón át megközelíthető dongaboltozatos pince.

A tulajdonos 2019-től, a Teleki László Alapítvány támogatásával, több ütemben újította fel a háromosztatú lakóházat. A munkálatok során cél volt az építéskori állapot és értékek hiteles visszaállítása. A tető új hódfarkú cserépfedést kapott, de az eredeti padlásszellőzők megmaradtak. A tornác szerkezeti és díszítő elemeit faszobrász restaurátor szakszerűen pótolta. Helyreállították a belső szoba előtti eredeti oszlopot, valamint a pincelejárat fölötti függődíszt is. A középrész deszkaoromzatának hiányzó csúcsdísze és az oszlopok lábazati elemei helyi analógiák alapján készültek el.

Elbontották a tornác betonburkolatát és a feljáró rámpát, amely alól előkerültek az eredeti tömbkő lépcsőfokok. Ezeket a pincelépcső köveivel együtt kőrestaurátor állította helyre. A megerősített tornác új, kisméretű téglaburkolatot kapott.

Az eredeti nyílászárókat restaurátori iránymutatással újították fel, a pinceajtó rekonstrukcióban készült. A faszerkezetek színezését az eredeti festékrétegek feltárása alapján határozták meg.

A belső szoba vakolatcseréje során előkerültek a korabeli sablonos díszítőfestés nyomai. A festőrestaurátorok által feltárt és konzervált falfestés egy részét bemutatható formában megőrizték. A helyreállítás során az eredeti felületek karakterének megtartása volt a cél, a hitelességet szem előtt tartó rekonstrukcióknál visszafogott megjelenítésre törekedtek.

Tulajdonos | Owner: Máté Zsuzsanna
Tervező | Designer: Bo-Tekt Kft., Botka Ferenc
Faanyagvédelmi szakértő | Timber preservation expert: Pannon-Protect Kft., Babos Rezső
Műemléki szakértő | Historic building conservation expert: Dobosyné Antal Anna

This locally listed residential building, constructed in the early 20th century, is situated at the end of a small plot in the densely built-up town centre. Its ornate wooden porch faces the gate, and the rooms open onto it, as does the barrel-vaulted cellar, which is accessed via a distinctive door.

Since 2019, with the support of the László Teleki Foundation, the owner has renovated the three-part residential building in several phases. The aim of the work was to restore the building authentically to its original condition and values. The roof was re-tiled with new beaver-tail tiles, but the original loft vents were retained. The structural and decorative elements of the porch were expertly replaced by a woodcarver and restorer. The original column in front of the inner room was restored, as was the hanging ornament above the cellar entrance. The missing finial of the central section's plank gable and the plinth elements of the columns were recreated based on local examples.

The concrete paving of the porch and the access ramp were removed, revealing the original ashlar stone steps beneath. These were restored by a stone conservator, together with the stones from the cellar staircase. The reinforced porch was given new, small-format brick paving.

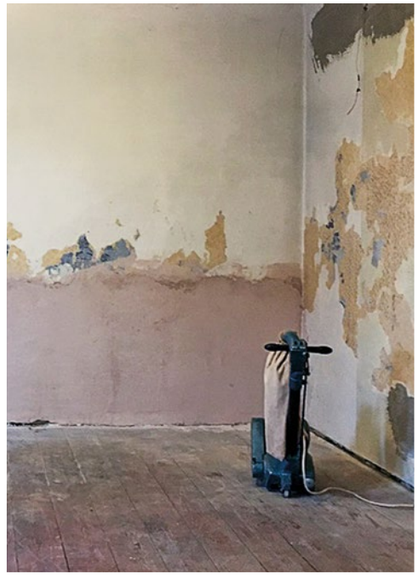
The original doors and windows were refurbished in accordance with restoration guidelines, while the cellar door was reconstructed. The colour scheme for the wooden structures was determined on the basis of the original layers of paint that were uncovered.

Traces of period stencil decoration were uncovered while the plaster in the interior room was being replaced. Part of the wall painting, uncovered and conserved by the painting conservators, has been preserved in a form suitable for display. The aim of the restoration was to retain the character of the original surfaces so reconstructions were carried out with authenticity in mind and a restrained appearance was sought.

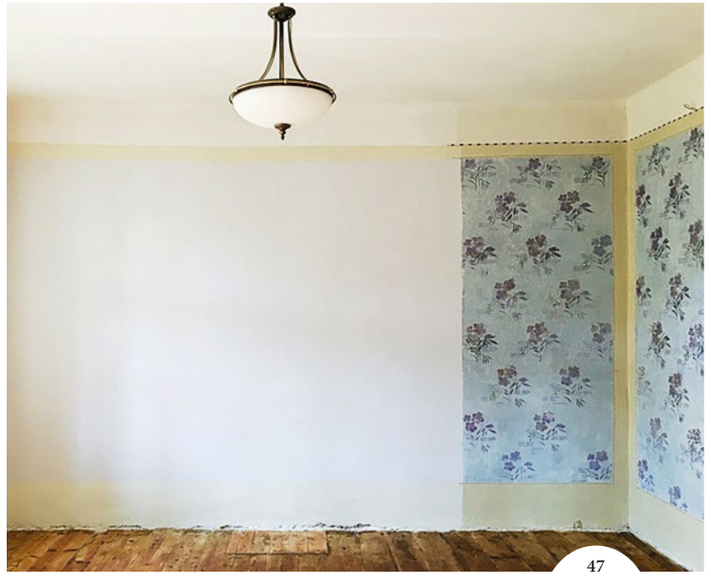

Keszőhidegkút, Kossuth utca 22. | Tolna megye

A török időkben elnéptelenedett települést az 1720-as években hesseni evangélikus németekkel népesítették be újra. A falu központjában álló, jómódú telepes család által épített, kéttraktusos, ácsolt gerendarácsos fachwerk épület kora, dendrokronológiai vizsgálat alapján 1754-re tehető.

A ház különleges szerkezetére egy 1967-es fotó alapján találtak, amin a vakolat alól előbukkant a gerendarács. A méltatlan állapotú épületet 2008-ban vásárolta meg jelenlegi tulajdonosa. A felújítás pedig 2020-ban a Népi Építészeti Program segítségével indult el. A legnagyobb kihívást a sérült szerkezetek megtartása, a lógó sarok aláfalazása, a falak és a mennyezet hagyományos sártapasztása jelentette. Az eredeti nyílásrendet archív fotók és falkutatás alapján állították vissza.

A belső munkák során szenzációs leletre bukkantak: a vakolat alatt gótbetűs, német nyelvű, bibliai falképek (köztük a 125. zsoltár töredéke) tárultak fel. A türelmi rendelet előtti lelet igazolja, hogy a házban egykor hitélet és oktatás is folyt. Restaurálása 2021-ben valósult meg.

A ház kívülről hűen idézi az 1754-es állapotot. Belül az utcai szoba nappali, a padlásfeljáró mosókonyha lett, míg az udvari szobából hálót és fürdőszobát alakítottak ki. Az értékfeltáró helyreállítás a kimagasló történelmi örökség megmentése mellett a mai kor lakhatási igényeit is kielégíti.

Tulajdonos | Owner: Bodóné Tündik Valéria, Bodó Katalin
Építész tervező | Architect: Szász Gábor
Műemléki kutató | Historic building researcher: Dobosyné Antal Anna
Faanyagvédelmi szakértő | Timber conservation expert: Bakó Tibor
Tartószerkezeti szakértő | Structural engineer: Besey László
Restaurátor szakértő | Restoration expert: Mauks Zoltán

A settlement which had been depopulated during the Ottoman period was repopulated in the 1720s by Lutheran Germans from Hesse. The two-winged, timber-framed building standing in the centre of the village built by a wealthy settler family can be dated to 1754 based on dendrochronological analysis.

The house's unique structure was discovered thanks to a photograph from 1967, in which the timber framework was visible beneath the plaster. The building, which was in a state of disrepair, was purchased by its current owner in 2008. The restoration began in 2020 with the support of the Vernacular Architecture Programme. The greatest challenges were preserving the damaged structures, shoring up the sagging corner, and applying traditional mud plaster to the walls and ceiling. The original layout of the openings was restored on the basis of archive photographs and wall surveys.

During the interior renovation work, a sensational discovery was made: biblical murals in German, written in Gothic script, were uncovered beneath the plaster (including a fragment of Psalm 125). This find, dating from before the Toleration Edict, confirms that the house was once a centre for religious life and education. Its restoration was completed in 2021.

From the outside, the house faithfully reflects its 1754 appearance. Inside, the street-facing room has been converted into a living room, the staircase leading to the loft into a utility room, while the courtyard-facing room has been transformed into a bedroom and bathroom. This restoration, which aims to reveal the building's heritage value, not only preserves its outstanding historical heritage but also meets modern-day housing needs.

19 33

Harta, Kossuth utca 1. | Bács–Kiskun megye

2024

Harta nagyközség kapujában található a 19. század második felében épült nagygazdaház.

Hartára az 1720-as években telepítettek német ajkú lakosságot, s jórészt nekik köszönhető a község gazdag építészeti öröksége, melynek emblematikus eleme az 1879-es kataszteri térképen már szereplő épület.

Az oldaltornácos, nyeregtetős lakóházban öt szoba sorakozik egymás mögött, melyeket pincelejáró, kamra, szénatároló és kocsiszín követ. Utcai homlokzatát jellegzetes, fűrészfogas technikájú, idomtéglákkal keretezett oromfal díszíti. A tornácoszlopokat és a hosszú utcai kerítést szintén igényes tégla-architektúra jellemzi. A tornác padlóját egykor helyben gyártott cementlapok borítják, falait hengeres festéssel díszítették.

Az épületben komplex állagmegóvó és restaurátori munkálatokat végeztek: Megerősítették a repedő falazatokat és a vakolatokat a lakószobákban. Kijavították a hibás, korhadt padlókat, ajtókat és ablakokat, restaurálták a mozaiklapokat. Drén-rendszer készült a keleti homlokzat mentén. Teljesen rekonstruálták a kerítést és kapupilléreket. Konzerválták és esztétikailag kiegészítették a károsodott festékrétegeket.

A tisztaszoba szinte érintetlenül őrzi a tulajdonos dédapja által nászajándékul készíttetett, ónémet bútorokkal berendezett, egyedien festett eredeti állapotát. A jelenleg magántulajdonban álló lakóingatlan, családi és községi rendezvények alkalmával rokonok elhelyezését szolgálja, de a család a látogatók számára is lehetőséget biztosít a 100 éves festés és berendezés megtekintésére.

This large farmhouse, built in the second half of the 19th century, is situated on the outskirts of the large village of Harta. A German-speaking population was settled in Harta in the 1720s, and it is largely thanks to them that the village boasts a rich architectural heritage, an emblematic feature of which is this building, which already appeared on the cadastral map of 1879.

The residential house, with a side porch and a gabled roof, comprises five rooms arranged one behind the other, followed by a cellar entrance, a storeroom, a hayloft and a carriage house. Its street-facing façade is adorned by a characteristic gable framed with moulded bricks laid in a sawtooth pattern. The porch columns and the long street-facing fence are also characterised by sophisticated brickwork. The floor of the porch was once covered with locally manufactured cement slabs, while its walls were decorated with cylindrical painted motifs.

Comprehensive conservation and restoration work was carried out on the building and the cracked masonry and plasterwork in the living rooms were reinforced. The damaged, rotten floors, doors and windows were repaired, and the mosaic tiles were restored. A drainage system was installed along the eastern façade. The fence and gate pillars were completely reconstructed. The damaged layers of paint were conserved and aesthetically restored.

The parlour remains almost entirely in its original, uniquely painted condition, furnished with tin-plated German furniture commissioned as a wedding gift by the owner's great-grandfather. The property, which is currently privately owned, is used to accommodate relatives during family and village events, but the family also offers visitors the opportunity to view the 100-year-old paintings and furnishings.

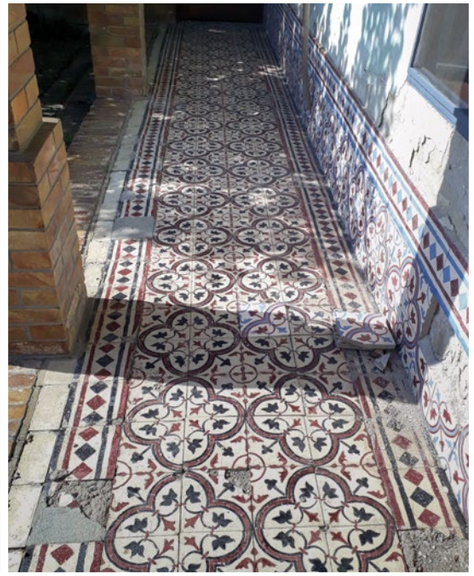
Tulajdonos | Owner: Gallos Józsefné
Tervező | Designer: Szombati Gyula
Festőrestaurátor | Painting restorer: Cselőtei Anna Remény

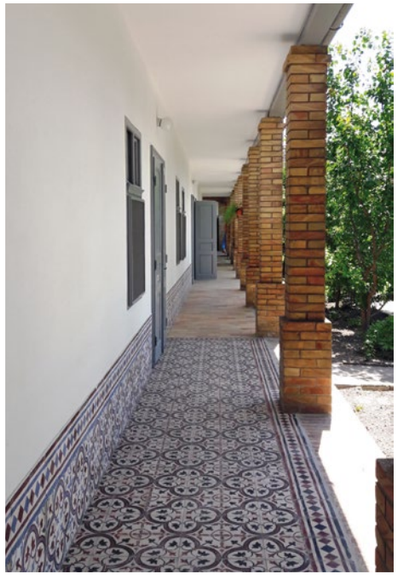

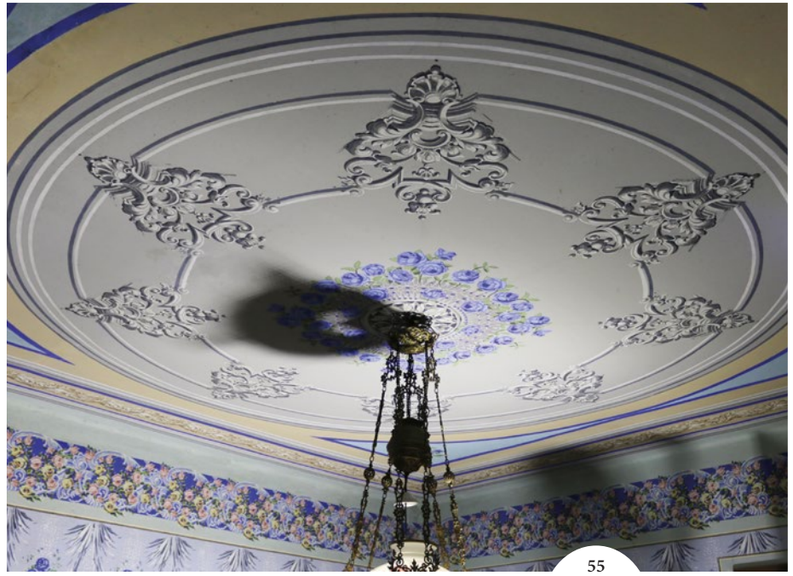

Magyarnagykapus, Fő utca 201. | Kolozs megye, Románia 2024

Az 1921-ben épült lakóház egyedülálló módon őrzi a kalotaszegi hagyományos népi építészet jegyeit, abból a korból, amikor a tetőn a zsindelyt már felváltotta a cserépfedés. Az épület megtartotta kétsejtes, udvar felé beforduló belső fatornácos alaprajzát: az utcára a tisztaszoba, az udvarra a konyha néz. A megemelt kő alap a terepadottságokat kihasználva egy teljes alsó szintet rejt, amely egykor műhelyként és pinceként szolgált.

A lakóépület minden nyílászárója, tornáceleme, az udvari szinten a kívül fűtős sütőkemence és a tisztaszoba falábas, cserepes tűzhelye is eredeti állapotában megmaradt, a gazdasági épületek közül azonban csak a kút és a pajta falazata maradt fenn.

A helyi születésű tulajdonos a szkeptikus véleményekkel dacolva, szívügyének tekintette a pusztulásra ítélt ház megmentését. A felújítás helyi mesterekkel, az utcafronti épület minden részletére kiterjedő hűséggel történt. A régi elemek olyan jó állapotúak voltak, hogy csak pótlások nélküli javításukra volt szükség. A megújult tisztaszoba vendégszobaként működik. Az egykori konyhát korszerűsítették, kiszolgálva a mellette lévő udvari kiülőt is.

A patakkal határos földterületen a hagyományos telekhasználat megőrzése kulcsfontosságú volt. A pajta falmaradványait felhasználva a telek végében egy új, komfortos lakrész épült. A hátsó ház visszafogott tömege tiszteletben tartja a régi főépület érvényesülését.

Built in 1921, this residential house uniquely preserves the characteristics of traditional vernacular architecture from the Kalotaszeg region, dating from a time when roof shingles had already been replaced by roof tiles. The building has retained its two-room layout with an internal wooden porch opening onto the courtyard. The parlour faces the street, while the kitchen faces the courtyard. The raised stone foundation, making the most of the natural topography, conceals an entire lower level which once served as a workshop and cellar.

All the windows and doors of the residential building, the porch elements, the externally fired baking oven on the courtyard level, and the tiled stove in the parlour have been preserved in their original condition. However, of the farm buildings, only the masonry of the well and the barn from the farm buildings has survived.

Despite sceptical opinions, the locally born owner made it his mission to save the house, which had been condemned to ruin. The renovation was carried out by local craftspeople, with meticulous attention to every detail of the street-facing building. The original features were in such good condition that they required only repairs without the need for replacements. The restored parlour now serves as a guest room. The former kitchen has been modernised, also serving the adjoining courtyard seating area.

On the plot bordering the stream, preserving the traditional use of the land was of key importance. Using the remaining walls of the barn, a new, comfortable living area was built at the far end of the plot. The understated massing of the rear building respects the prominence of the old main building.

Tulajdonos, építésztervező, kivitelező | Owner, architect and contractor: Török Faragó János

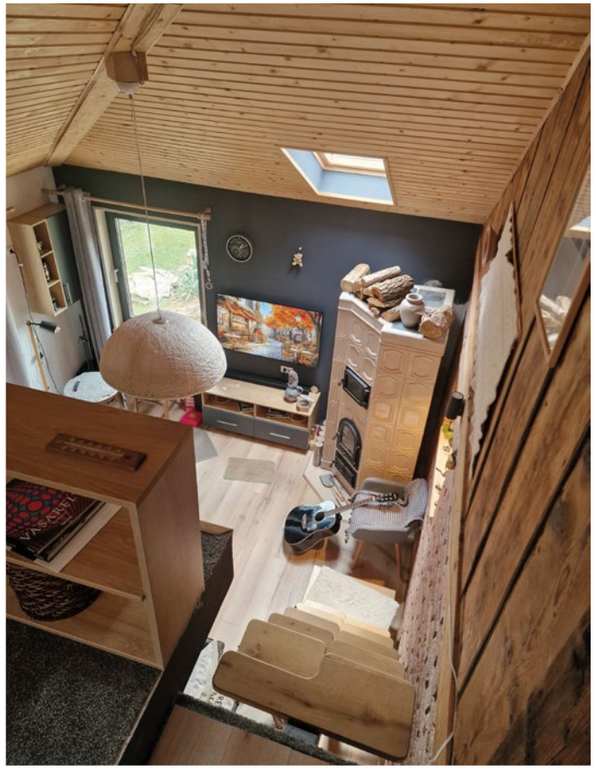

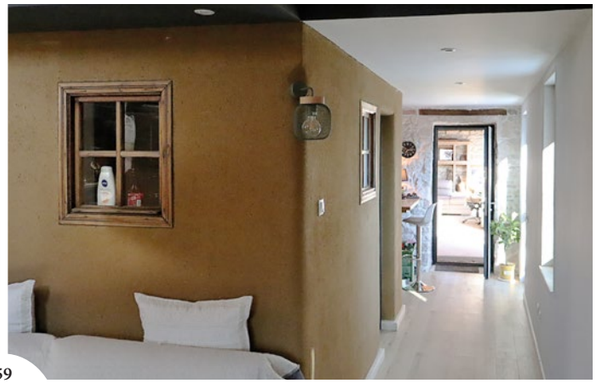

Tiszakürt, *Rózsa utca 20., Jász–Nagykun–Szolnok megye* 2024

A településen az épület az egyetlen paraszthá z, amely építéskori állapotában maradt fenn. A 19. század közepén emelt ház egykor a közeli Bolza-uradalom intézőjének otthonául szolgált.

A ház hűen mutatja be a korabeli, klasszicista elemekkel díszített alföldi építési kultúrát és az itt élő parasztcsalád hagyományos lakókörülményeit. Az alap nélküli, vályogfalú épület a népi építészet remeke. Mestergerendás födémmel, ollóágas fedélszékkel és nádtetővel épült. Az egytraktusos ház udvari homlokzatán téglaoszlopos tornácos kialakítású. Fűtését búbos kemence és hátul kályha biztosította. Utcai oromfalát paticsból készült szívmotívum díszíti, a padlásablak festett üvegén a református egyház címere látható, alatta félköríves záródású vakolatmezőben az építés 1858-as éve olvasható.

A 2021-es tervek alapján végzett 2022-es felújítás célja egy komfortos lakhatásra és vendéglátásra alkalmas, de eredeti formáját megtartó vendégház kialakítása volt. Az alaprajz alig változott: csupán a tágas padlásfeljáró helyén alakítottak ki fürdőszobát, vécét és közlekedőt, amelyet egy ajtó beépítésével összekötöttek a korábban csak kívülről elérhető hátsó szobával.

A munkálatok során korhű építészeti és lakberendezési megoldásokat alkalmaztak. A konvektorokat és gázcsöveket elbontották. A fűtést és a melegvíz-ellátást a telken álló hátsó épületből távfűtéssel oldották meg, így eltűntek a zavaró gépészeti elemek. Az eredmény egy kényelmes, jól használható, az eredeti építészeti értékeket messzemenően megőrző épület lett.

Tulajdonos | Owner: Trabach Tibor
Tervező | Designer: Szombati Zoltán

This is the only farmhouse in the village that has survived in its original condition. Built in the mid-19th century, the house once served as the home of the steward of the nearby Bolza estate.

The house faithfully illustrates the architectural culture of the Great Plain of that era, adorned with Classicist elements, as well as the traditional living conditions of the peasant family who lived here. The foundationless, adobe-walled building is a masterpiece of vernacular architecture. It was built with a master-beamed ceiling, a scissor-truss roof structure and a thatched roof. The single-winged house features a porch with brick columns on its courtyard façade. Heating was provided by a domed oven and a stove at the rear. Its street-facing gable is decorated with a heart motif made of wattle and daub. The coat of arms of the Reformed church can be seen on the painted glass of the loft window, and beneath it, in a plaster panel with a semi-circular arch, the year of construction, 1858, is inscribed.

The aim of the 2022 renovation, carried out in accordance with the 2021 plans, was to create a guest house suitable for comfortable living and hospitality, while retaining its original form. The floor plan has changed very little. A bathroom, toilet and corridor were simply created in the space formerly occupied by the spacious loft staircase. This was connected to the rear room, which was previously accessible only from the outside, by fitting a door.

Period-appropriate architectural and interior design solutions were employed during the works. The convector heaters and gas pipes were removed. Heating and hot water supply were provided via district heating from the rear building on the plot, thus eliminating the unsightly mechanical installations. The result is a comfortable, practical building that preserves the original architectural values to the greatest extent possible.

Balatonakali, Kossuth utca 36. | Veszprém megye

2026 díj

Balatonakali történeti főterének karakteres épülete a 18. századi eredetű nádfedésű lakóház. A tapasztott, finom díszítésű, meszelt homlokzatú épület mind anyaghasználatában, mind épületszerkezeteiben őrzi a Balaton-felvidék népi építészeti sajátosságait. A házon építéstörténetének korábbi periódusai is nyomon követhetők. Az épületkutatás során derült fény a sárba rakott kőből épült ház eredeti füstöskonyhás kialakítására és arra, hogy az épület az utca felől egy helyiséggel hátrébb állt. A lakóház kéményei a 20. század elején épültek. Ekkor történt a gádor beépítése, a lakóház járószintjének és egész szerkezetének megemelése, valamint a jelenlegi elsőszoba megépítése is. Az így kialakult alaprajzi elrendezés lényegében a mai napig megmaradt. Komfortossá tétele során a hátsószoba mögötti kamrából fürdőszobát alakítottak ki, s a konyhából már korábban leválasztott sávban mosdó és tároló kapott helyet. A helyreállítás során a korábbi épületre utaló részleteket megőrizték. Az egykori füstöskonyhában külön bejáratú kiskonyhát alakítottak ki, megtartva benne a kemencét és a füstölőt. A korábbi hátsó szobába nyíló kemenceszáj szintén bemutatásra került. Látható az egykor nyitott gádor oszlopa és boltíves bekötése a ház oldalfalába. A lakóházhoz csatlakozó vakolatlan kőfalú istállóból és a vele egy fedél alatti pajtából szálláshelyeket alakítottak ki. Felújították a lakóházzal átellenben a ritkaságnak számító, höbörcsös vakolatú, simított keretes homlokzatú kis gabonatároló kamrát is. A néprajzi értékek iránt elkötelezett, hozzáértő tulajdonosok saját gyűjtésű bútorokkal berendezett házukat mások számára is megtekinthetővé tették.

This distinctive building on Balatonakali's historic main square is an 18th-century thatched-roof dwelling. With its plastered, finely decorated façade, the building preserves the distinctive features of vernacular architecture in the Balaton Uplands, both in its use of materials and in its structural elements. Traces of earlier periods in the house's construction history can also be observed. Research into the building revealed the original layout of the house, which was built of stones set in mud and featured a smoke kitchen, as well as the fact that the building was set back one room from the street. The chimneys of the dwelling were built at the beginning of the 20th century. It was at this time that the porch was incorporated, the ground floor and the entire structure of the dwelling were raised, and the current front room was also built. The floor plan resulting from these alterations has essentially remained unchanged to this day. As part of the modernisation work, the storeroom behind the rear room was converted into a bathroom, while a washroom and storage area were fitted into the section of the kitchen that had previously been separated off.

During the restoration, details referring to the original building were preserved. A small kitchen with a separate entrance was created in the former smoke kitchen, retaining the oven and the smoke vent. The oven opening leading into the former rear room has also been restored for display. The pillar of the once-open larder and its arched connection to the side wall of the house are visible. Accommodation has been created from the unplastered stone-walled stable adjoining the dwelling and the barn sharing the same roof. Opposite the dwelling house, the small grain store, a rarity with its rough-plastered, smoothed-framed façade, has also been restored. The knowledgeable owners, who are committed to preserving folk heritage, have opened their home, which is furnished with pieces from their own collection, to the public.

Tulajdonos, építtető | Owner and developer:
Limbacher Gábor és Limbacherné Lengyel Ágnes
Kutatók | Researchers: Bálint János, Buzás Miklós
Tervező | Designer: Fehér Judit
Kivitelező | Contractor: Nova 60 Építőipari Kft., Novák János

Závod, Székely utca 139. | Tolna megye

Az 1908-ban épült német parasztporta a 20. század elejétől Závodon felépített „német hosszúház” típus legkorábbi, helyben ismert példája. A lakóház délre tájolt, esztergált faoszlopos, durván faragott oszlopfőkkel díszített tornáccal épült, a javarészt mai napig megőrzött, magas színvonalú asztalos- és bádogosszerkezetekkel. Utcafrontján az oromfal díszei eredetiek, a főpárkány alatti felületet háromosztatú ablak beépítésével, kőporos vakolással és a lélekajtó befalazásával modernizálták.

2004-ben egy Sapard támogatás keretében az eredeti főhomlokzatot rekonstruálták, falazati nyomok, a portán fellelt nyílászáró maradványok és helyi analógiák alapján. Az utcai szoba különösen értékes elemeket tartalmaz: a településen és a környéken is egyedülálló mennyezetfestést, illetve díszes üvegbetéteket a szobaajtón.

A Népi Építészeti Program keretében, a tető a bátaszéki cserépfedés helyett ismét bontott anyagból készült kettős hódfarkú cserépfedést kapott. Ereszcsatornája horgany anyagú és külső peremes kialakítású, ahogyan építéskor is készítették. Kéményei felújításra kerültek. Az eredeti minta alapján legyártott vízgyűjtő üstön látható szent korona motívum, a végül érdemtelenül kitelepített, dél-dunántúli németség hazánkhoz való ragaszkodásának hiteles emléke.

Az 1931-es datálású, nagy belmagasságú, téglapilléres, poroszsüveg födémű istállóspajtát vázkeret-betétes ajtók díszítik. A pajta pihenő, társalgó funkciót kapott. A kert végében egy bontott hidas disznóól került újbóli összeállításra, a bővízű kút az öntözést szolgálja, a kovácsoltvas kerítés a módos porta státuszát reprezentálja. A lakóházzal szemben megépített egykori tároló és baromfi-, kecske- és juhól átalakítása után vendég lakrész és fedett terasz funkciót lát el.

Tulajdonosai | Owners: Jakab Ildikó és Jakab György
Tervező | Designer: Szász Gábor

Built in 1908, this German farmhouse is the earliest locally known example of the “German longhouse” type constructed in Závod from the early 20th century onwards. The dwelling is south-facing and features a porch with turned wooden posts adorned with roughly carved capitals, along with high-quality joinery and sheet metalwork, most of which has been preserved to this day. On the street-facing side, the gable decorations are original, and the area below the main cornice has been modernised by the installation of a three-part window, the application of stone-dust plaster and the bricking-up of the service door.

In 2004, as part of a Sapard grant, the original main façade was reconstructed based on traces in the masonry, the remains of doors and windows found in the entrance hall, and local examples. The street-facing room contains particularly valuable features, including ceiling paintings unique in the village and the surrounding area, as well as decorative glass panels in the room’s door.

As part of the Vernacular Architecture Programme, the roof was re-tiled with double-tailed tiles made from reclaimed material, replacing the original Bátaszék-style tiling. The guttering is made of galvanised steel and features an external flange, just as it was originally constructed. The chimneys have been refurbished. The Holy Crown motif visible on the rainwater collection basin, manufactured based on the original design, stands as an authentic reminder of the attachment that the German community of Southern Transdanubia, who were ultimately unjustly displaced, had to Hungary.

Dating from 1931, this high-ceilinged barn with brick pillars and a barrel-vaulted ceiling is adorned with doors featuring timber-framed panels. The barn has been converted into a relaxation and social area. At the far end of the garden, a dismantled pigsty has been reassembled, the well with its abundant water supply is used for irrigation, while the wrought-iron fence reflects the estate’s status as a country manor. The former storehouse, built opposite the main house, has been converted from its original use as a poultry, goat and sheep shed to serve as guest accommodation and a covered terrace.

ICOMOS

International Council on Monuments and Sites

Az ICOMOS-t (Műemlékek és Műemlékhelyszínek Nemzetközi Tanácsa) egy évvel a Műemlékek és Műemléki Együttesek Konzerválásáról és Restaurálásáról szóló Karta, ismertebb nevén a Velencei Karta elfogadása után, 1965-ben Varsóban alapították meg. Jelenleg mintegy 120 Nemzeti Bizottságában összesen több mint 9000 tagja van a szervezetnek. A franciaországi (Charenton-le-Pont, Párizs mellett) székhelyű nemzetközi, független civil szakmai szervezet hivatása a műemlékvédelemmel kapcsolatos elméleti, módszertani és tudományos technológiai kérdések naprakészen tartása, a tapasztalatok és a „jó gyakorlatok" ismertté tétele a műemlékek és építészeti együttesek megőrzésének, méltó és fenntartható használatának az elősegítésére.

Az ICOMOS meghatározó szerepet játszik a világ műemlékvédelmében; a kulturális örökségi javak vonatkozásában az UNESCO Világörökség Bizottságának az 1972-es Egyezmény szerinti hivatalos műemlékvédelmi tanácsadó-szakértő szervezete. A nemzetközi fórumon is tevékenyen dolgozó tagjaik saját országukban nemzeti bizottságokba szerveződnek, illetve az ICOMOS nemzetközi tudományos szakbizottságaiban tevékenykednek. Feladatuk: részvétel a közös munkában, országuk műemlékvédelmi elveinek és gyakorlatának képviselete, hazájuk műemlékvédelmi gyakorlatának megismertetése a világ szakemberei előtt, az ICOMOS nemzetközi műhelyeiben kidolgozott/elfogadott műemlékvédelmi irányelvek megismertetése a saját országban. Céljainak elérése érdekében elsőrendű feladatának tartja az ismeretterjesztést, a szakértői tevékenységet, publikációk megjelentetését, szakmai állásfoglalások megfogalmazását és végrehajtásuk elősegítését.

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottságának tagjai a magyar műemlékvédelem, kulturális örökségvédelem meghatározó szakemberei. Építészek, régészek, művészettörténészek, tájépítészek, restaurátorok, történészek, vegyészek, geológusok, statikusok és a műemlékvédelemhez kapcsolódó minden más szakág elkötelezett képviselői vesznek részt a munkában. A Magyar Nemzeti Bizottság is létrehozta azokat a nemzetközi tudományos szakbizottságokhoz kapcsolódó szakmai bizottságait, amelyeket hazánk műemlékvédelmi sajátosságai megkívánnak. Az ICOMOS MNB 2011-ben jelentette meg a Karták Könyve (az első összefoglaló mű, amely tartalmazza az addig ismert összes, a műemlékvédelemmel kapcsolatos nemzetközi karta, ajánlás, törvény szövegét) második kiadását, majd egy újabb, kiegészítő kötetét. A lassan fél évszázada minden évben megrendezésre kerülő Román András Műemlékvédelmi Nyári Egyetem az ICOMOS MNB által működtetett, akkreditált nemzetközi szakmai továbbképzési fórum. Ugyancsak jelentős, az ICOMOS MNB által jegyzett kétévenkénti szakmai rendezvény a Békési Népi Építészeti Tanácskozás; továbbá meghatározó szerepet vállal a Műemléki Világnap (április 18.) és az Országos Műemléki Konferencia rendezvények szervezésében.

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság sajátos célja, hogy a magyar műemlékvédelem is elfoglalhassa a hazai kultúrában az őt megillető helyet. Ennek érdekében az ismeretterjesztés, a szakértés, a publikációk, a megfelelő állásfoglalások kialakítása egyre nagyobb szerepet kapnak a szervezet életében. Az egész világon érzékelhető változások kihívásai közepette itthon is egyre fontosabbá válik értékeink szakszerű védelme, fenntartható és fenntartó megőrzése.

ICOMOS (the International Council on Monuments and Sites) was established in Warsaw in 1965, one year after the signing of the International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites, better known as the Venice Charter. Currently the organization has more than 9,000 members in about 130 National Committees. The mission of this independent international professional civic organization based in France (Charenton-le-Pont, near Paris) is to keep the issues connected to the principles, methodology and scientific techniques related to historic preservation up-to-date and to disseminate experience and "good practice" in the preservation and proper, sustainable use of historic properties and architectural ensembles.

ICOMOS plays a crucial role in historic preservation throughout the world, and according to the 1972 Convention it is an official expert advisory body to the UNESCO World Heritage Committee in relation to cultural heritage sites. Its members, who also actively work in international forums, organise themselves into national committees in their own countries as well as performing tasks in ICOMOS international scientific committees. Their activities include participating in joint work, representing the principles and practices of historic preservation in their own countries, informing professionals around the world about their domestic historic preservation practices and familiarising their countries with the historic preservation principles elaborated and adopted in the ICOMOS international workshops. To achieve their goals the dissemination of knowledge is considered a primary duty, including the distribution of publications on professional activities, the drafting of professional policies and the promotion of the implementation of these policies.

The members of the Hungarian National Committee of ICOMOS are the leading experts in historic and cultural heritage preservation in Hungary. Architects, archaeologists, art historians, landscape architects, experts in restoration, historians, chemists, geologists, structural engineers and dedicated representatives of every other field related to historic preservation participate in its work. The Hungarian National Committee has also established professional committees related to the international scientific committees in accordance with what is called for due to the characteristics of domestic historic preservation. The Hungarian National Committee of ICOMOS published the second edition of the Book of Charters (the first comprehensive work that includes the text of all of the international charters, recommendations and laws related to historic preservation known to this point) in 2011, as well as having issued numerous other professional publications that cover essential issues. The András Román Summer University on Monument Protection that has been organised every year for nearly the last half century is an accredited professional continuing education forum operated by the Hungarian National Committee of ICOMOS. Also significant is the biannual professional event, the Békés Vernacular Architecture Conference endorsed by the Hungarian National Committee of ICOMOS. The Committee also plays a crucial role in the organisation of the International Day for Monuments and Sites (April 18th) and the National Monument Conference.

The specific objective of the Hungarian National Committee of ICOMOS is for Hungarian historic preservation to occupy its proper place in the culture of our country. In this interest, the dissemination of knowledge, expertise and publications and the development of suitable policies are playing an ever greater role in the life of the organisation. In the midst of the challenges due to changes perceptible throughout the world, the sustainable and continuing professional protection and preservation of our valued sites is becoming ever more important here in Hungary as well.

